

Kronika 1980

OBSAH

Slávnostné zhromaždenie k 35. výročiu oslobodenia mesta	2
Zvolený nový prvý tajomník OV KSS	3
Oslavy 32. výročia Víťazného februára	3
35. výročie oslobodenia – 9. máj	3
Vasil Biľak vo Svidníku	4
Filmový festival pracujúcich Leto '80	4
Výstavba	4
Sčítanie ľudu, domov a bytov 1980	5
Údaje sčítania za mesto Svidník	5
Matričný záznam	6

V tomto roku si pripomíname 35. výročie oslobodenia nášho mesta slávnou Sovietskou armádou. Toto jubilejné výročie si pripomíname v tvorivom ovzduší všetkých našich pracujúcich.

Ako prišla do Svidníka sloboda?

Boli to vojaci jednotky 241 streleckej divízie 67. streleckého zboru J. S. Šmigu 38. armády 1. ukrajinského frontu a jednotky 1. československého armádneho zboru v ZSSR Ludvíka Svobodu, ktorí prví vstúpili na pôdu Svidníka už 27. novembra a oslobodili jeho značnú časť. A to po riekou Ondavu. Obytné a hospodárske budovy, pila s gatom, mlyn a pálenica veľkostatkárov za riekou Ondavou boli v rukách fašistov. Tam boli ich obranné pozície. Frontová línia oslobodzujúcich vojsk v dukelskej oblasti sa vytvorila koncom novembra 1944 v pásme Vápeník, Jadlova, Orlík, Svidník, Stropkov, Breznica. Samotný Svidník bol stále od 18. novembra do 19. januára 1944-45 vo frontovom pásme nepriateľských a oslobodzujúcich vojsk. Nepriateľské prieskumy a útočné akcie v priebehu 50-ich dní a noci boli zamerané na pretrhnutie obrany, rozbitie mosta na rieke Kapišovka a na zničenie posledných domčekov na okraji Svidníka.

V druhej polovici decembra 1944 bolo zajaté celé prieskumne družstvo nepriateľa. Do zajatia sa vzdal aj jeden antifašista, ktorý predložil plán mýnového poľa, ktoré sám zamínoval. Všetky míny, ktoré nakládol v okolí Svidníckeho mlyna vyberal a ničil zápalky, aby míny neboli účinné. Štáb československých a sovietskych vojsk tento čin nemeckého antifašistu vysoko ocenil.

K definitívnemu oslobodeniu mesta Svidník dochádza až 19. januára 1945, keď Nemci stiahli svoje vojsko spoza rieky Ondavy a začali ústup spod Dukly. Sovietske útočné operácie východokarpatská, západokarpatská a východoslovenská, ktoré uskutočnili vojska 1. a 4. ukrajinského frontu znamenali definitívne oslobodenie Východného Slovenska.

Svidník už 35 rokov žije slobodným a radostným životom. Z budov postavených pred druhou svetovou vojnou mimo kostola stoja iba dve. Sú to budova bývalej Vzájomnej roľníckej pokladnice, v ktorej je Slovenská štátna sporiteľňa a budova nižšie nej, v ktorej je umiestnená predajňa Mototechny.

Slávnostné zhromaždenie k 35. výročiu oslobodenia mesta

Oslavy oslobodenia mesta sa začali 18. januára 1980 slávnostným zhromaždením pracujúcich a mládeže, kde bola prítomná aj delegácia OV KSS a MV KSS. K prítomným prehovoril predseda ONV Ing. Jozef Grus. Po slávnostnom zhromaždení začal sa VI. ročník Svidníckeho divadelného festivalu organizátormi, ktorého sú Východoslovenský KNV, ONV Svidník, Mestský výbor strany a Mestský národný výbor vo Svidníku.

V rámci šiesteho Svidníckeho divadelného festivalu vystúpili:

Divadlo Jonáša Záborského v Prešove s hrou Alexeja Arbuzova „Príbeh na brehu rieky“.

Ukrajinské národné divadlo v Prešove s hrou Oresta Kolomijca „Faraóni“ a s hrou Joachima Ditricha „O nebojácnom Kubovi“.

Těšínske divadlo s hrou Jána Kakoša „Dom pre najmladšieho syna“.

Vzácnym hosťom šiesteho divadelného festivalu bolo Hudobno-dramatické divadlo z Užhorodu, ktoré vystúpilo s hrou Vasila Rusnaka „Povodeň“.

Ako každoročne, tak aj na tento festival nad jednotlivými predstaveniami mali patronát jednotlivé závody a podniky mesta Svidník. Toto podujatie sa teší veľkej obľube Svidničanov.

Zvolený nový prvý tajomník OV KSS

Po smrti doterajšieho vedúceho tajomníka OV KSS JUDr. Šimona Kolcuna na februárovom plenárnom zasadnutí OV KSS za vedúceho tajomníka bol zvolený Michal Balvirčák narodený v Zbudskom Rokytove okr. Humenné. Pred nástupom do funkcie vedúceho tajomníka OV KSS Michal Balvirčák pracoval ako predseda ZO KSS na krajskej správe ZNB v Košiciach.

Oslavy 32. výročia Víťazného februára

Oslavy sa uskutočnili dňa 24. februára 1980 položením vencov na Dukle a vo Svidníku k pamätníkom. O 15:00 hod. v Mestskom osvetovom stredisku začalo slávnostné zhromaždenie pracujúcich mesta a s prejavom vystúpil (prvýkrát vo funkcii vedúceho tajomníka OV KSS) Michal Balvirčák. Prítomní boli aj hostia a to Jíří Průša, ústredný riaditeľ Československého filmu a generálny riaditeľ Československého filmu a generálny riaditeľ Slovenskej kinematografie zaslúžilý umelec Martin Ťapák. Po slávnostnom zhromaždení bol premietnutý film „Drsná planina“, ktorý režíroval Martin Ťapák.

35. výročie oslobodenia – 9. máj

Oslavy oslobodenia – 9. máj v našom meste sa uskutočnili na okresnej úrovni a zapadli aj do rámca prvomájových osláv. Prvomájové oslavy sa konali tradične, zhromaždením pracujúcich na autobusovom nástupišti, kde slávnostný prejav mal vedúci tajomník OV KSS Michal Balvirčák a potom prvomájový sprievod prešiel mestom na amfiteáter, kde bol kultúrny program a ľudová veselica. Na slávnostnom zhromaždení pri príležitosti osláv 9. mája, ktoré sa konalo v Mestskom osvetovom stredisku sa zúčastnila delegácia nášho mesta v zložení: predseda MsNV Jozefa Baslára, tajomníka MsNV Andreja Paňku a podpredsedu MsNV Jána Stupaka. Na tomto slávnostnom zhromaždení prorektor Vysokej školy technickej v Bratislave Dr. Pavol Galajda CSc. odovzdal mestu Svidník Medailu Vysokej školy technickej za upevňovanie revolučných tradícií na Východnom Slovensku. Zo slávnostného zhromaždenia bola odoslaná zdravica sovietskemu ľudu prostredníctvom veľvyslanectva ZSSR v Prahe. Po oficiálnej časti v kultúrnom programe vystúpil súbor „Strážčan z Strážskeho“.

V rámci osláv 35. výročia oslobodenia navštívila naše mesto tridsaťpäť členná skupina veteránov druhej svetovej vojny zo ZSSR vedená generálplukovníkom G. F. Samojlievičom, hrdinom ZSSR. Členovia delegácie, medzi ktorými boli ďalší siedmi držiteľia vyznamenania hrdina ZSSR sa na pamätných miestach poklonili pamiatke padlých spolubojovníkov a potom si prezreli expozíciu Dukelského múzea.

Vasil Biľak vo Svidníku

Tajomník ÚV KSČ Vasil Biľak pri príležitosti XXVI. slávnosti kultúry ukrajinského obyvateľstva ČSSR zavítal do Svidníka. Bol vedúcim delegácie ÚV KSČ na týchto slávnostiach a predniesol slávnostný prejav. Na privítanie tohto vzácneho hosťa, rodáka z Krajnej Bystrej sa mesto dobre pripravilo. Okrem výzdoby bola rozšírená a vyasfaltovaná plocha pred amfiteátrom a bolo dobudované okolie amfiteátru.

Do rámca tohoročných slávnosti zapadlo aj otvorenie tematickej výstavby „Pul's – UND – 25“ v Múzeu ukrajinskej kultúry vo Svidníku, ktorá odrážala štvrtstoročie rozvoja a úspešného pôsobenia tohto významného umeleckého telesa, ktoré šíri ukrajinskú a etnickú kultúru severovýchodného Slovenska nielen v našej vlasti, ale aj v zahraničí. Toto umelecké teleso už vystúpilo v USA, Kanade, Francúzku, Sovietskom zväze a je stálym účinkujúcim súborom na svidníckych slávnostiach a na divadelných festivaloch.

Filmový festival pracujúcich Leto `80

V zapätí po skončení slávnosti kultúry v amfiteátri Mestský národný výbor poriadal ďalšiu významnú kultúrnu akciu a to Filmový festival Leto `80, ktorý otvoril podpredseda MsNV Ivan Stupak. Na tomto festivale bolo premietnuté desať filmov domácej a zahraničnej produkcie, ktoré vzhladlo 11 195 platiacich divákov. Je treba poznamenať, že správa mestského kina usporiada na amfiteátri predstavenia i mimo festivalu za dobrého počasia a o tieto filmové predstavenia je u obyvateľov mesta i blízkeho okolia veľký záujem.

K významným akciám poriadaným v meste celookresného charakteru sú každoročné oslavy Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie a zahájenia Mesiaca Československo-sovietskeho priateľstva, akadémie z príležitosti výročia Vladimíra Il'jiča Lenina. Mestské osvetové stredisko poriada vystúpenia populárnych hudobných skupín, divadelné predstavenia, vystúpenia umeleckých súborov.

Výstavba

V roku 1980 boli odovzdané do užívania tieto významné stavby:

Dom Smútku. Toto pre mesto veľmi potrebné zariadenie sa začalo stavať v roku 1975 v akcii Z. Rozhodný podiel na jeho výstavbe má mestský národný výbor a prevádzkareň pri MsNV. Občania mesta pomohli brigádnickou činnosťou a vytvorili hodnotu diela za viac ako poldruha milióna korún. Dom smútku bol skolaudovaný ešte koncom roka 1979 a po odstránení drobných závad a dokončení vnútorného vybavenia v januári 1980 bol odovzdaný Okresnému podniku komunálnych služieb vo Svidníku, ktorý bude budovu prevádzkovať a komplexne poskytovať pohrebné služby.

Štátna banka Československá - pobočka Svidník. Táto budova nachádzajúca sa medzi komunálnymi službami a Múzeom ukrajinskej kultúry bola odovzdaná do užívania dňom 1. apríla 1980. Táto účelová budova bola mestu i okresu veľmi potrebná, lebo doposiaľ Štátna banka bola v Stropkove, mimo sídla okresu, čo bola ojedinelá rarita v Československu, aby v sídle okresu nebola pobočka banky.

Vo výstavbe je druhá časť tohto komplexu (zrkadlovo postavených dvoch budov), kde bude umiestnená štátna sporiteľňa, štátna poisťovňa, finančná správa, ktoré sa doposiaľ nachádzajú v starších rodinných domoch v strede mesta vo veľmi nevyhovujúcich podmienkach. Tieto účelové budovy sú vystávané z tehál a z vonkajšej strany sú obložené dlaždicami, čo budí dojem mohutnosti a pevnosti budov, hodných svojmu poslaniu.

Obchodný dom Jednota je vystavaný na mieste, kde predtým stála budova Mestského národného výboru. Budova je situovaná powyše administratívnej budovy súdu, bezpečnosti, národného výboru a zložiek národného frontu. V obchodnom dome boli zriadené tieto oddelenia: samoobsluha potravín, mäsa, domáce potreby, elektro, nábytok, drogéria, obuv, textil, odevy a bufet. Obchodný dom pri otvorení mal 97 pracovníkov. Za riaditeľa bol ustanovený Vasil Siňar. Tento obchodný dom je vystavený tak, že oceľový skelet je obtiahnutý prefabrikátmi z betónu a podlažia oddeľujú betónové podlahy. Tento obchodný komplex značne odbremení obchody v centre mesta a straty cestu za nákupmi obyvateľov bývajúcich na sídlisku Utra.

Sčítanie ľudu, domov a bytov 1980

V celej Československej republike ku dňu 1. novembra 1980 bolo vykonané sčítanie ľudu, domov a bytov v nadväznosti na desaťročnú periodicitu československých sčítaní. Rozhodujúcim okamžikom vykonania sčítania bola polnoc z 31. októbra na 1. novembra 1980. Vlastné sčítanie pripravili a vykonali národné výbory za pomoci mestských komisií sčítacích komisárov a sčítacích revízorov.

Niekoľko údajov celookresného charakteru.

Teritórium okresu má plochu 856 kilometrov štvorcových a žije v ňom 41 461 ľudí čo na 1 km² pripadá 48,2 obyvateľa. Zaberá tým posledné miesto v hustote obyvateľstva v rámci Východoslovenského kraja a počtom obyvateľov posledné miesto v rámci celého Slovenska. V roku 1970 pripadalo na 1 lekára v okrese 999 osôb a v roku 1980 iba 373. Počet obcí od predchádzajúceho sčítania sa nezmenil a v okrese je ich stále 99. V okrese je 17 jednotných roľníckych družstiev, jeden štátny majetok, ktoré obhospodaruje 37 712 ha poľnohospodárskej pôdy.

Priemerná mesačná mzda na jedného pracovníka v priemysle je 2 325 Kčs a tiež v poľnohospodárstve je vyššia oproti roku 1970 o 74,6%. Maloobchodný obrat na jedného obyvateľa v roku 1980 dosiahol výšku 12 032 Kčs a zvýšil sa o 14,2% oproti roku 1970. V okrese je 23 226 osôb produktívneho veku, z toho 20 404 ekonomicky aktívnych. V poľnohospodárstve a lesníctve pracuje 6 025, v priemysle 6 149, v stavebníctve 781, v obchode 1 551, v oblasti sociálnych činnosti 2 668 a v ostatných 1 599 ekonomicky aktívnych obyvateľov. Najväčšia koncentrácia obyvateľstva je v mestách Svidník a Stropkov, kde je rozvinutý priemysel.

Údaje sčítania za mesto Svidník.

Bývajúce obyvateľstvo: v roku 1961 2 039

v roku 1970	3 518
v roku 1980	7 538
Vybavenie bytových domácností: chladnička	94,1%
práčka	89,1%
televízor	92,5%
chata chalupa	4,1%
osobné auto	47,4%
garáž	19,7%

všetkých domácností, ktoré boli sčítane v roku 1980.

Napojených na : vodovod	98,9%
kanalizáciu	90,1%
ústredné kúrenie:	
- diaľkové	12,3%
- blokové	13,1%
- domové	58,1%
Vybavené vlastnou kúpeľňou:	98,2%
splachovacím záchodom:	95,6%

Celkový počet domácností v meste Svidník bol ku dňu sčítania 2 180. Z toho trvale obývané byty 1 952.

Obyvateľstvo podľa pohlavia a vekových skupín:

Muži: 3 735, ženy: 3 803. Z toho detí od 0 do 14 rokov bez rozlíšenia pohlavia 2 690.

muži od 15 do 59 rokov: 2 202

ženy od 15 do 54 rokov: 2 159

muži nad 60 rokov: 175

ženy nad 55 rokov: 312

Ekonomicky aktívne obyvateľstvo: 3 816. Z toho mužov: 1 923, žien: 1 893. Mimo bydliska pracuje 669 osôb.

Z 3 816 ekonomicky aktívnych občanov v priemysle pracuje 1 095 osôb, v službách 1 401 osôb a v ostatných odvetviach 991 osôb. Z celkového počtu 3 722 ekonomicky neaktívnych obyvateľov má vlastný zdroj obživy 456 občanov.

Matričný záznam

V roku 1980 v meste bolo zaznamenaných 202 narodení, z toho chlapcov 106 a dievčat 103. Zomrelo v meste 50 občanov, z toho 30 mužov a 20 žien.

Počas trvale bývajúcich v meste k 31. 12. 1980 je 7 634 občanov.

V meste bolo 32 sobášov a 12 rozvodov.

Základnú školu v šk. roku 1979/80 ukončilo 141 žiakov a do prvého ročníka 1.9.1980 nastúpilo 249 žiakov.

Od 1.9.1980 v priestoroch I. ZDŠ bola otvorená Stredná priemyselná škola odevná.